

את דברי משה: "יָהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ קוֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא נִרְאָה עֲלֵיךָ ה'"
מבאר הניצ"ב:

וענק דבר פרק ד' פסוק א':

לא קטנ חס החלילה עליהם כי מעמי אמנה דם בנאולה, שדרי אותה המה
מבקשים וענק אל ה', אלא לא יאמינו כי נראה ה' אל משה ביעוד, שלא היו
יודעים את משה לגדול בתורה המסורה להם מן האבות ולא בחסידות, שדרי
בקצנתו גדל בפלסוף של מלך, ועוסק בחכמות, ומיד שבא לראות בצרת אחיו,
אירע סיבה שברה מעיקר קדושת ישראל, ומצד דעת בני האדם היה ראוי שהיה
נגלה הקב"ה לארחץ שהיה נביא עד כה במצרים... וזה היה עונת משה שיאמרו
לא נראה אֱלֹהֵיךָ ה'... (נ"ג ששאל א', ב כז)

סענתו העיקרית של משה היתה שישאל יסענו: לא נראה אליך ה'.
והנה נעש משה רבינו ע"ה על כך, ומסקנתו של הניצ"ב היא:

ספר 'שבת-עין' ארת הנצ"ב 'אחרית כבראשית'

שאין לחזות דעה את ה' כמד לנאול את ישראל, כדבר ה' ביד ישעיה: כי לא
מתחבתי משחבתיכם ולא דרכיכם ודרכי.
ומסקרוה של הנאול הראשון מקיש הניצ"ב לתקופתו:
וכן לעת כואת, אחרי שאנו רואים מתוך עלילותיו של הקב"ה שהעיר את לב
העיר (הבארן והשולד) להפליא לעשות למטבת והשוב, וכן המה לב השולטן
(העזיב) ושדרי להסכים לזה, אותותיו אלה הן דבריו, ככותבי: שלח משה עבדו...
שמו עם דברי אנתוהי שהיה קה כח.
ומסיים עם הניצ"ב:
זאין לט להחזתכם חלום: כי נצרך להיות (ונאולה) באופן אחר.

כחופש "תורה שלמה" מכיא קטע מתכת יד של מדרש שתוכנו הוא זה:

תורה שלמה פרק ד' את ג' בהשחז

"משה אבר לה, שבני ישראל יאברו לו: ון לא למדת תורה מימך, ורועה צאנו של
יזרו היין, ובשביל מה וכית שהשכינה תנגלה אליך ותהיה גואל".

וזכרי הניצ"ב הם כדברי מדרש זה, שאין האדם מכין את דרכי הגורא.

וְהֵן לֹא יֵאֱמִינוּ לִי

ספר שמות הוא ספר הגלות הראשונה והגאולה מנהי, כשכמרכז העלילה מתייב
המנהיג הרגול, משה רבינו, הרועה הנאמן של כנסת ישראל:

ששת רבב ב'

"ומשה היה (נ, ו) - כל מי שכתוב בו 'יהיה', מתוקן לכך מתחילת ברייתו, ומשה
היה מתוקן לנאולה.

אך הופעתו של המנהיג הראשון לא היתה כדרך מקובלת:

שמות רבב א'

"ויגדל משה (כ, יא) - וכי אין הבל גדלים? אלא לומר לך שהיה גדל שלא כדרך כל
העולם".

משה רבינו לא צמח מתוך העם, אדרבא כמיטב שנות ילדותו ונעוריו היה כבית
מלכותו של פרעה:

ילקוט שמעוני, קס"ז

"מסורת בידונו - עשרים שנה גדל בפלסוף של פרעה".

שמות רבב א'

"בן עשרים שנה היה משה באותה שעה כשיצא אל אחיו ויש אומרים בן ארבעים".

ואכן הדבר דורש הסבר, מדוע גדל משה דווקא כבית פרעה?
זוהי תשובתו של רבי אברהם אבן עזרא:

אבן עזרא שמות פרק ב פסוק 1

"ומחשבות השם עמק, ומי יוכל לעמד בסודו, ולו לבד נתכו עלילות".

ועם זאת הוא מנסה לתת הסבר לדבר:

"אולי סבב השם זה שיגדל משה בבית ומלכות להיות נפשו על מדרגה העליונה
בדרך הלימוד והרגילות, ולא תהיה שפלה ורגילה להיות בבית עבדים. הלא תראה,
שורג המצרי כעבור שהוא עשה חסם. והשיע בנות מדן מודעיים, כעבור שהיו
ששים חסם להשקות צאנן מרמים שדלר".

וזכריו כתב הרמב"ם:

מורה נבוכים ח"ג ל"ב

"אין בטבע אדם שיגדל כשעבוד העבדות, בחצר ובלבנים וכדומה להם, וישטוף ידיו
לשעתו מלכולכם וילתם עם ילדי הענק מיד".

1 עיי' הקדמת הרמב"ם.

1 בהעמק דבר' ל' ה': "... למען דעת אשר משום איזה אופן שיבקש הקב"ה לעשות דברו, אם בהשגחה
מתרחם אם בנס נגלה, וכן אף לצורך גאולה מתירה צרה, אם לצורך פירוסה כמו ירדת נשמים וכדו', אלא לצורך
שמירת השלום, הכל דרכו ורצונו ויברך להתראות ולעשות דברו על ידי הצעור בעיניו ובענין הדור, וצמו שמעוני
במה דורות שנעשה הישועה על ידי אדם שלא היה מקורם מציון דבור".

את זכרו של המהר"ל: כי ללא אותו התקדד ובית פרעה ופתחא דרומי שיש בנמצא, לא תחול צודה אחרת המקיימת אחד כ"ך, ויתן להבין על פי הסכרו של הרב זצ"ל שם:

אחרת, עמ' פ"ו

"תצודד למידיה זו היא תגיה לצד הזמירות, שמכרחת להולד בכללות האומה כבודה תקפה, אחד אשר עברו שנים רבות שנאמסו לגמרי מכלל האמה הצודד האמפירית להזנקות המיית, הוא תגיה כשתולד, תודד בזמם ותחולל סופות, והם תבלי משה אשר יבסמז את העולם סלול על ידי מכאביהם".

לא רק אישיותו של הגואל היא שהביאה להטיל ספק באמינות הגאולה, אלא גם סמכו הרוחני מוסרי של העם היה סיבה לחוס ספק זה:

שיר השירים רבה, ב'

"קול דודי וגה זה בא - זה משה. בשעה שאמר לישראל: בחודש הזה אתם נגאלים, אמרו לה משה רבינו, האנך אנו נגאלים והלא אין בידנו מעשים טובים? אמר להם: האיל והפנך בנגאלהבם אינו מבט במעשיכם הרעים, ובמי הוא מבט בזרקים שבכם ומעשיהם".

ועוד אמרו שם בסדרש:

שיר השירים רבה, ב'

"ידומה דודי לצבי - מה צבי זה נראה וחווד תבכה, נראה וחווד ונכסה, כך נואל הראשון נראה תבכה וחווד ונראה... כך נואל אחרון נגלה להם וחווד תבכה מן-ך".

גלו וכושו זה ראה הראייה קוק זצ"ל גם כדורו:

חזון האהלה - קע'

"... היש האים במחלך של תחית האומה והרתום הישוב בארץ ישראל והיבה חליפתה, עליית וירידתה, כל ירידה במחלך והפסול דודי הוא בחינת התבסות של תגואל, וכל עלייה הבאה אחריה דודי הוא בחינת התגלות. וכל מי שקטב את סדרו הישוב מראשית צעיריו עק עכשיו, יכול הוא להראות בחיט שמכל ירידה שסבלט נעמשה אחד כך עלייה התפתחות יותר גרולה, ועוד של דלינה לטובה יגאה מכל מסבר. במחלך הישוב ישנן על זה דתממאת רבות...".

"יפייץ צאתך קאנך מן-ךים אראנו ופלאות" וסייה ס"ד ז' - העקרונות והתקדימים שפעלו כנאולה הראשונה, כיציות מערים, פועלים אף כנאולה האחרונה: "כנאל הראשון כך נואל אחרון" וסידרה יא כו. ובסדרש אחר: "כת פרעה סגולת (כביהת) מי שעתיד ליפרע מאביה, ואף מלך המשיח, שעתיד ליפרע מאדום יושב עמהם כסדינה" וסידר א. על המשותף בין משה, הגואל הראשון, למשיח, הגואל האחרון, עומד המהר"ל מפראג כספרו 'גבורות ה':

'גבורות ה' פרק ח'

ינתקודדו רבותיו זיל כמרש רבות כפרשת שסח, קל הסיבה שתגולד משה רבינו קיה בבית פרעה... ומה העמם היה גדל משה רבינו קיה כבלטין של מלך פרעה, כמו שהמשיח יזיב אפתחא דרומי, כי ללא אותו התקדד (בית פרעה ופתחא דרומי) שיש בנמצא, לא תחול צודה אחרת המקיימת אחד כ"ך".

ומסוץ שם המהר"ל:

'גבורות ה' פרק ח'

יזקוד יש דף להבין, כי מלכות ישראל בהתחדשה, כמו שהיה ביציאת מצרים שהתחיל כממלכת ישראל, שלא היה מלכות קודם זה לישראל. ולעתיד, מלכות ומשיחית שתתחדש מלכות חדשה, היא יצאת מן המלכות הראשונה שלפני זה. זה כי מלכות ישראל הקדושה שיש לה מירינה אלקית פנימית, היא צמות טוהך מלכות בלתי קדושה".

הגר"ם טיקווינסקי ז"ל כספרו מפרש את דברי המהר"ל כך:

'עיר הקודש והמקדש' חלק ה' עמ' ד'

"כי כשיחולל להזקבן נרדוט לארץ ישראל, ויהיה כמסל לישראל, ותוא ראשתה מלכות בלתי קדושה (וחלוצות)".

שהחילוניות תתפס בישראל קודם ימות המשיח מפורש כ"ספר"י:

ספר דברים לב' סד'

"שמנת עבית כשית יושא אלוה עושה' - אלו ג' דורות שלפני ימות המשיח, שאמרו: 'ותמלא ארצו כסף וזהב ותמלא ארצו סוסים ותמלא ארצו אליהם'...".

ועל ספר מדרש זה כתב מרן הרב קוק זצ"ל:

אחרת, עמ' פ"ו

"מקובלים אנו שמזיחה רוחנית (כלומר) ישראל ימיר ביותו ומקורית) תהיה בארץ ישראל ובישראל, כפרק שהתחלת תחית האמה תתעודד לבוא. (המשך דבריו הם ממש דברי נביאות למה שמתרחש בימינו) השלוח הגשמיט שתובא לחלק מהאמה אשר ידמו שכבר באו למסרתם סלול, תקטין את הנשמה וכבוא ימים אשר תאמרו אין בהם תפץ. השאיפה לאידאליים נשאים וקדושים תחולל וממלא ידו רוח וישקע, עד אשר יבוא סער ויהפך מהפכה ויראה אז כעליל כי חוסן ישראל הוא כקדש עולמים, באור ה' ובתורתו".